

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Методичні рекомендації
до виконання практичних завдань
і плани семінарських занять
з навчальної дисципліни
"ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ
ТА ПРОЕКТНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНУ"
для студентів спеціальності
8.03050801 "Фінанси і кредит"
усіх форм навчання

Затверджено на засіданні кафедри публічного адміністрування та регіональної економіки.

Протокол № 1 від 27.08.2013 р.

Укладач Кайнова Т. В.

М54   Методичні рекомендації до виконання практичних завдань і плани семінарських занять з навчальної дисципліни "Фінансовий моніторинг та проектний розвиток регіону" для студентів спеціальності 8.03050801 "Фінанси і кредит" усіх форм навчання / укл. Т. В. Кайнова. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 20 с. (Укр. мов.)

Подано плани практичних та семінарських занять за всіма темами, що розглядаються в рамках навчальної дисципліни. Надано рекомендації щодо основних питань та література для підготовки до участі в семінарських заняттях. Запропоновано розв'язання практичних завдань з метою закріплення студентами отриманих теоретичних знань та набуття професійних компетентностей у сфері фінансового моніторингу.

Рекомендовано для студентів спеціальності 8.03050801 "Фінанси і кредит" усіх форм навчання.

Вступ

Разом із здобуттям незалежності перед Україною постало також важливе завдання створення власної фінансової і бюджетної систем, а на сучасному етапі – їх подальше вдосконалення. В умовах переходу до ринку зростає значення фінансових правовідносин у здійсненні економічної політики, вирішенні соціальних проблем, що також вимагає відповідного теоретичного обґрунтування і практичного вивчення. У зв'язку з цим, на сьогоднішній день посилюються вимоги до фахівців економічного профілю, які повинні володіти необхідними теоретичними та практичними навичками у сфері фінансових правовідносин, бути обізнаними з особливостями їх функціонування в умовах ринкової економіки.

Метою навчальної дисципліни "Фінансовий моніторинг та проектний розвиток регіону" є розширення та поглиблення теоретичних і практичних знань студентів з питань контролю та управління фінансами на макро- та мікрорівні, формування та виконання державного бюджету, складу, структури, джерел формування, призначення та ролі фінансів у забезпеченні виконання функцій державних органів влади.

Предметом дисципліни є фінансові відносини, що пов'язані з контролем за формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів, необхідних органам державного управління для виконання покладених на них завдань та повноважень.

Вивчення теоретичних положень з даної навчальної дисципліни потребує закріплення цих знань, що відбувається під час практичних та семінарських занять.

Семінарське заняття – форма навчального заняття, спрямована на закріплення студентом теоретичних знань, отриманих як на лекційних заняттях, так і в процесі самостійного вивчення матеріалу.

У процесі проведення семінарського заняття організовується дискусія навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів, а також проблемні питання, відповідь на які має бути знайдена у ході обговорення.

Практичне заняття – форма навчального заняття, спрямована на формування вмінь та навичок виконання певних видів економічної роботи, а саме – розрахунків економічних показників та обґрунтування висновків.

У процесі проведення практичного заняття студенти самостійно або у малих групах (при попередньому поясненні викладача) вирішують запропоновані завдання різного рівня складності, практичні ситуації чи ділові ігри. Наприкінці заняття з метою виявлення ступеня засвоєння матеріалу викладачем проводиться перевірка роботи, яку виконували студенти, та підведення підсумків з виставленням відповідної оцінки залежно від результатів виконаної роботи. У межах дисципліни з метою опанування студентами усіх видів економічних розрахунків практичні заняття рекомендується проводити за окремо взятими темами чи, в деяких випадках, питаннями.

Модуль 1. Теоретичні основи фінансового моніторингу та проектного розвитку регіону

Тема 1. Історія розвитку фінансового моніторингу

Мета вивчення теми: засвоєння теоретичних знань і формування професійних компетентностей щодо організації фінансового моніторингу.

У результаті засвоєння теми у студентів повинні бути *сформовані професійні компетентності* щодо здійснення аналізу становлення фінансового моніторингу в Україні та зарубіжних країнах.

План семінару

1. Історія формування фінансового моніторингу в Україні та зарубіжних країнах.
2. Значення Лімської декларації керівних принципів контролю.
3. Участь України у діяльності міжнародних організацій.
4. Формування системи фінансового контролю в Україні в умовах переходу до ринкової економіки.

Контрольні запитання

1. Чи належить встановлення правових норм, які визначають порядок використання суб'єктами господарювання фінансових ресурсів, до складових мети державного фінансового контролю?
2. Які операції є об'єктами фінансового контролю?
3. Який об'єкт державного фінансового контролю на макрорівні визначається пріоритетним для контролю?
4. Як називається контроль, що здійснюється через утворені власником органи, їхні фінансово-економічні служби в межах визначених власником (органом управління) повноважень та/або шляхом залучення аудиторських фірм (аудиторів), які мають право на проведення аудиторської діяльності?

5. Як називається форма державного фінансового контролю, основним завданням якої є виявлення ознак, що можуть свідчити про відхилення від принципів використання фінансових ресурсів, шляхом аналізу офіційної та оперативної звітності, іншої постійної чи періодичної інформації про функціонування суб'єкта господарювання?

6. Який принцип передбачає пристосованість системи контролю до фінансової діяльності господарюючих суб'єктів і залежить від повноти виконання контролюючими суб'єктами таких основних вимог: контроль має здійснюватися безперервно, регулярно й системно; бути своєчасним за терміном здійснення, старанним і повним щодо охоплення об'єктів контролю; бути оперативним, дієвим, гласним і різнобічним? Яка функція державного фінансового контролю реалізується під час доведення органом ДКРС результатів ревізії бюджетної установи до вищої організації?

Питання для обговорення

1. Фінансовий моніторинг незалежної України.
2. Значення Закон України "Про Рахункову палату Верховної Ради України".

Завдання 1

Дайте порівняльну характеристику проведення фінансового моніторингу зарубіжних країн: Великобританії, Нідерландів, Німеччини, Франції, Швеції та США, заповнивши табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Характеристика проведення фінансового моніторингу

Країна	Особливості	Коментарі
1	2	3
Великобританія		
Нідерланди		
Німеччина		

1	2	3
Франція		
Швеція		
США		

Тема 2. Поняття, види, функції фінансового моніторингу

Мета вивчення теми: засвоєння теоретичних знань та формування професійних компетентностей щодо проведення та реалізації державного фінансового моніторингу.

У результаті засвоєння теми у студентів повинні бути *сформовані професійні компетентності* щодо використання та аналізу вітчизняної та зарубіжної нормативно-правової бази.

План семінару

1. Поняття фінансового моніторингу.
2. Види фінансового моніторингу.
3. Функції фінансового моніторингу.

Контрольні запитання

1. Дайте визначення поняття "контроль". Охарактеризуйте його роль в управлінні економікою.
2. Визначте зміст державного фінансового контролю.
3. Охарактеризуйте сутність фінансового контролю.
4. Назвіть елементи фінансового контролю, їх зміст.
5. Класифікація державного фінансового контролю.
6. Назвіть методи фінансового контролю.
7. Визначте цілі, завдання та функції державного фінансового контролю.
8. Надайте характеристику форм фінансового контролю.

9. У чому полягає сутність розрахунково-аналітичних прийомів фінансового контролю?
10. Назвіть документальні прийоми фінансового контролю.

Питання для обговорення

1. Об'єктивний характер фінансів і їх функцій.
2. Сутність фінансового контролю. Дискусійні питання.

Тема 3. Система органів фінансового моніторингу

Мета вивчення теми: засвоєння теоретичних знань та формування професійних компетентностей щодо організації фінансового моніторингу.

У результаті засвоєння теми у студентів повинні бути *сформовані професійні компетентності* щодо оцінки впливу застосування різних інструментів, фінансового моніторингу на основні економічні параметри розвитку регіону.

План семінару

1. Мета та основні завдання контролю використання державних коштів Рахунковою палатою України.
2. Основні завдання Державного казначейства.
3. Роль у здійсненні державного фінансового контролю Державної податкової адміністрації України.
4. Контрольні функції митних органів.

Контрольні запитання

1. Дайте визначення суб'єкта фінансового моніторингу.
2. Назвіть державні органи у сфері фінансового моніторингу.
3. Охарактеризуйте систему фінансового моніторингу.
4. Назвіть уповноважені організації у сфері протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму.

5. Які повноваження має Національний банк у сфері фінансового моніторингу?

6. Які основні функції виконує Міністерство фінансів України?

Питання для обговорення

1. Мета та основні завдання перевірок і ревізій, що здійснюються Рахунковою палатою при Верховній Раді України.

2. Сутність і організація податкового контролю.

Завдання 1

Дайте характеристику функцій та повноважень органів фінансового моніторингу.

Методичні рекомендації

Для здійснення характеристики функцій та повноважень органів фінансового моніторингу пропонується заповнити табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Функції та повноваження органів фінансового моніторингу

	Функції	Повноваження
Рахункова палата		
Міністерство фінансів		
Державна податкова адміністрація		
Державне казначейство		
Національний банк		
Державна митна служба		

Модуль 2. Практичні аспекти фінансового моніторингу та проектного розвитку регіону

Тема 4. Внутрішній моніторинг

Мета вивчення теми: засвоєння теоретичних знань та формування професійних компетентностей щодо організації внутрішнього фінансового моніторингу.

У результаті засвоєння теми у студентів повинні бути *сформовані професійні компетентності* щодо визначення мети та обґрунтування ефективних напрямів здійснення фінансового моніторингу господарських процесів на макро- та мезорівнях.

План семінару

1. Мета та основні завдання внутрішнього фінансового контролю.
2. Органи внутрішнього (відомчого) фінансового контролю.
3. Організація і проведення внутрішнього фінансового контролю.
4. Особливості складання актів ревізії та довідок про перевірки органами внутрішнього (відомчого) фінансового контролю.

Контрольні запитання

1. Назвіть основні види внутрішнього фінансового контролю.
2. Охарактеризуйте завдання внутрішнього фінансового контролю.
3. Назвіть принципи внутрішнього фінансового контролю.
4. Охарактеризуйте етапи проведення внутрішнього фінансового контролю.

Питання для обговорення

1. Фіксація результатів внутрішнього фінансового контролю.
2. Права та обов'язки органів внутрішнього фінансового контролю.

Тема 5. Сутність і поняття ревізії

Мета вивчення теми: засвоєння теоретичних знань та формування професійних компетентностей щодо проведення фінансового моніторингу.

У результаті засвоєння теми у студентів повинні бути *сформовані професійні компетентності* щодо приймання управлінських рішень щодо модернізації системи фінансового моніторингу використовуючи європейські підходи та вітчизняний досвід.

План семінару

1. Ревізія збереження грошових коштів і матеріальних цінностей.
2. Ревізія каси: цілі, завдання, правова база, методика проведення, типові помилки.
3. Ревізія касових операцій та операцій по особових рахунках бюджетотримувачів: правова база, методика проведення, первинні бухгалтерські документи, бухгалтерський облік, типові помилки.

Контрольні запитання

1. Яким чином проводиться ревізія збереження грошових коштів і матеріальних цінностей?
2. Назвіть основні етапи підготовки ревізії грошових коштів.
3. Визначте порядок проведення перевірки прибуткування і списання грошових коштів організації.
4. Назвіть порядок проведення ревізії за бюджетними і поточними рахунками.
5. Назвіть процедуру оформлення результатів ревізії грошових коштів організації.

Питання для обговорення

1. Основні етапи підготовки ревізії грошових коштів.
2. Порядок проведення перевірки оприбуткування і списання грошових коштів установи.

Завдання 1

Виявити допущені порушення, встановити суму збитку і відповідальних осіб, відобразити на рахунках бухгалтерського обліку наслідки інвентаризації, підготувати запис в акт ревізії.

Унаслідок інвентаризації на складі № 3 у завідуючого складом матеріально-відповідальної особи – Сидорова І. В. – виявлена нестача 10 кг фарби, вартістю 5 грн за 1 кг.

Методичні рекомендації

У процесі виконання завдання необхідно враховувати, що насамперед контролеру необхідно з'ясувати, з чиєї вини виникла нестача. Якщо винним буде визнано матеріально-відповідальну особу, то необхідно розрахувати розмір збитку, що підлягає відшкодуванню винною особою.

Рекомендовано відобразити нестачу і її погашення в бухгалтерському обліку.

Завдання 2

Необхідно встановити порушення Положення про ведення касових операцій, підготувати запис в Акт ревізії (розрахувати розмір штрафних санкцій).

По видатковому касовому ордеру № 254 від 2 липня 2011 року видано під звіт завгоспу Сідоровій І. А. 156 грн. На заяві, що додана до видаткового ордера, є підпис директора про дозвіл. Сам видатковий ордер підписаний директором, касиром і Сідоровою І. А. Після перевірки особистого рахунку Сідорової І. А. на 2 липня за нею існувала заборгованість 20 грн.

Методичні рекомендації

У процесі виконання завдання необхідно враховувати, що відповідно до законодавства за перевищення установлених термінів використання виданої під звіт готівки, а також за видачу готівки під звіт без повного звіту про раніше видані суми на підприємство може бути накладена штрафна санкція.

Тема 6. Аудиторська діяльність

Мета вивчення теми: засвоєння теоретичних знань та формування професійних компетентностей щодо ефективного проведення аудиту.

У результаті засвоєння теми у студентів повинні бути *сформовані професійні компетентності* щодо обґрунтування критеріїв для оцінювання наслідків прийнятих управлінських рішень у сфері фінансового моніторингу.

План семінару

1. Аудит ефективності як інструмент оцінок ефективності результативності та економічності бюджетних програм та їх впливу на соціально-економічні положення країни та окремих регіонів.
2. Специфіка аудиту ефективності.
3. Проблеми формування правової бази незалежних структур.
4. Міжнародний досвід проведення аудиту ефективності.

Контрольні запитання

1. Наведіть загальну характеристику основних етапів проведення аудиторської перевірки.
2. Яким чином здійснюється планування аудиторської перевірки? Розкрийте сутність етапів планування (попереднє планування, підготовка та складання загального плану аудиту, складання програми аудиту).
3. Охарактеризуйте загальні методичні підходи до аудиторської перевірки (Аудиторська програма. Аудиторська вибірка. Аудиторські докази. Аудиторські процедури. Документування аудиту).
4. Визначте види і джерела аудиторських доказів.
5. Назвіть права та обов'язки суб'єктів аудиторської діяльності у ході проведення аудиторської перевірки.
6. Яким чином здійснюється оцінка результатів аудиторської перевірки та узагальнення отриманої інформації?
7. Яким чином формується аудиторський висновок?
8. За якими ознаками відрізняються види аудиту?
9. Назвіть умови проведення обов'язкового аудиту в Україні. Які нормативно-правові документи його регламентують?

Питання для обговорення

1. Особливості реалізації аудиторських перевірок в Україні.
2. Міжнародний досвід проведення аудиту.

Завдання 1

Дослідивши визначення поняття "аудит" у різних нормативно-правових джерелах та спеціальній літературі, запропонуйте власне визначення цього терміна.

Завдання 2

Розрахуйте договірну ціну аудиторських послуг за наступних умов:

аудиторську перевірку проводять 3 аудитори;

тривалість перевірки, згідно з планом, 15 робочих днів;

годинна ставка аудитора 40 грн;

накладні витрати складають 25 %;

аудиторська фірма планує свою прибутковість на рівні 30 %.

Розрахуйте договірну ціну за умови, що аудиторська фірма є платником єдиного податку за ставкою 6 % або 10 %.

Проаналізуйте, за яких умов аудитор має змогу надати знижку з договірної ціни.

Методичні рекомендації

Вартість аудиторських послуг є договірною ціною. Розрахунок договірної ціни доцільно здійснювати за формулою:

$$Д = (K_{\text{лг}} \times \Gamma_{\text{с}} \times (1 + H_{\text{зп}})) \times (1 + H_{\text{в}}) \times (1 + P) \times (1 + \Pi) \times (1 + \text{ПДВ}),$$

де Д – договірна ціна;

$K_{\text{лг}}$ – кількість людино-годин, витрачених на перевірку (визначається як добуток кількості аудиторів, залучених до перевірки, і кількості годин їх роботи);

$\Gamma_{\text{с}}$ – годинна ставка аудитора, на якій базується його заробітна плата, грн;

$H_{\text{зп}}$ – сума відсотків нарахувань на заробітну плату згідно з діючим законодавством;

H_B – накладні витрати, що включають витрати на оренду приміщень, рекламу, канцелярські товари, транспорт, утримання допоміжного персоналу, що не бере участь у перевірках та ін.;

P – планова рентабельність діяльності аудиторської фірми, тобто її прибуток;

Π – відсоток податків, що сплачує аудиторська фірма згідно з діючим законодавством;

ПДВ – ставка податку на додану вартість.

Завдання 3

Із сукупності перевірених документів аудитором зроблена вибірка. У результаті вивчення вибірки виявлені перекирчення в кількох документах. Необхідно визначити коефіцієнт перекирчення і сумарне перекирчення у всій сукупності документів на основі даних у табл. 6.1.

Таблиця 6.1

Показники для проведення статистичного вибіркового аудиту

Показники	Од. вим.	Варіанти									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Балансова вартість сукупності доходів(С)	тис. грн	100	120	140	150	160	170	180	200	250	300
Вартість по сукупності вибраних документів(В)	тис. грн	10	11	12	13	14	15	16	17	18	20
Кількість вибраних документів (Д)	од.	100	110	120	130	150	170	200	210	220	250
Кількість документів, у яких знайдено викривлення (И)	од.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Сумарне викривлення у вибірці (Св)	грн	200	300	400	500	600	700	800	900	1 000	1 100

Методичні рекомендації

У ході виконання завдання необхідно провести розрахунки за формулами 1 та 2:

$$K_u = C_v / B, \quad (1)$$

де K_u – коефіцієнт перекручення;
 C_v – сума перекручень в сукупності;
 B - вартість сукупності вибраних документів;

$$C_u = C \times K_u, \quad (2)$$

де C_u – сумарне перекручення в сукупності документів;
 K_u – балансова вартість сукупності документів.

Рекомендована література

1. Авксентьев Ю. А. Контроль і перевірки підприємницької діяльності / Ю. А. Авксентьев, О. М. Івченко. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 400 с.
2. Білоус В. Т. Координація боротьби з економічною злочинністю / В. Т. Білоус. – Ірпінь : АДПСУ, 2002. – 449 с.
3. Бюджетний кодекс України від 21.06.2001 р. – К. : Атіка, 2001. – 80 с.
4. Бутинець Ф. Ф. Аудит : підручник / Ф. Ф. Бутинець. – 3-те вид., доп. і перероб. – Житомир : ПП "Рута", 2006. – 512 с.
5. Бутинець Ф. Ф. Контроль і ревізія / Ф. Ф. Бутинець, С. В. Бардаш, Н. М. Малюга. – Житомир : ЖГП, 2000. – 512 с.
6. Гацій В. Я. Боротьба зі злочинністю у сфері економічних відносин як вирішальний напрямок діяльності правоохоронних органів / В. Я. Гацій. – К. : Університет економіки та права "КРОК". – 2001. – С. 4 – 5.
7. Глібко В. М. Судова бухгалтерія : підручник / В. М. Глібко, О. П. Бущан. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 224 с.
8. Державний фінансовий контроль: ревізія та аудит / П. К. Германчук, І. Б. Стефанюк, Н. І. Рубан та ін. – К. : НВП "АВТ", 2004. – 424 с.
9. Дудоров О. О. Злочини у сфері підприємництва : навч. посібн. / О. О. Дудоров, М. І. Мельник ; за ред. Хавронюка М. І. – К. : Атіка, 2001. – 608 с.
10. Живко З. Б. Контрольно-ревізійна діяльність : метод. реком. і завдання для проведення модулю та екзамену з курсу "Контрольно-ревізійна діяльність" / З. Б. Живко, М. О. Живко. – Львів : ЛЮІМВС України, 2006. – 64 с.
11. Живко З. Б. Судова бухгалтерія : теорія, методика, практика: навч.-метод. посібн. / З. Б. Живко. – Львів : Камула, 2006. – 152 с.
12. Живко З. Б. Судова бухгалтерія : теорія, методика, практика : навч.-метод. посібн. / З. Б. Живко. – Львів : Камула, 2007. – 255 с.
13. Живко З. Б. Судова бухгалтерія : навч.-метод. посібн. / З. Б. Живко. – К. : Атіка, 2007. – 344 с.
14. Камлик М. І. Судова бухгалтерія : підручник / М. І. Камлик. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Атіка, 2003. – 592 с.
15. Кодекс України про адміністративні порушення (зі змінами і доповненнями) // Довідник працівника контрольно-ревізійної служби. – К. : ДІА, 2001. – Т. 1. – С. 18 – 19.

16. Лазуренко В. И. Судебная бухгалтерия / В. И. Лазуренко. – Донецк : УкрНТЭК, 2003. – 487 с.
17. Мумінова-Савіна Г. Г. Судово-бухгалтерська експертиза : навч. посібн. / Г. Г. Мумінова-Савіна. – К. : КНЕУ, 2003. – 202 с.
18. Мумінова-Савіна Г. Г. Судово-бухгалтерська експертиза : навч.-метод. посіб. для самот. вивч. дисципліни / Г. Г. Мумінова-Савіна. – К. : КНЕУ, 2004. – 268 с.
19. Про аудиторську діяльність : Закон України від 22.04.93 р. № 3125-XXII (зі змінами і доповненнями) // Відомості ВР України. – 1993. – № 23. – С. 243.
20. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.99 р. № 996-1V (зі змінами і доповненнями) // Бухгалтерський облік і аудит. – 1999. – № 6. – С. 9 – 13.
21. Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні : Закон України прийнятий Верховною Радою України 26.01.93 // Голос України. – 1993. – № 39.
22. Про запобігання та протидію легалізації ("відмиванню") доходів, отриманих злочинним шляхом : Закон України від 28.11.2002 р. № 249-IV // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2003. – № 1. – ст. 2.
23. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-П в редакції Закону від 09.09.2004 р. № 1992-1V // Відомості Верховної Ради. – 2005. – № 1. – С. 14.
24. Рудницький С. В. Судово-бухгалтерська експертиза економічних правопорушень (опорний конспект): навч. посібн. / С. В. Рудницький, Р. Ф. Бруханський, П. Я. Хомин. – К. : ВД "Професіонал", 2004. – 304 с.
25. Судово-бухгалтерська експертиза : навч. посібн. / за ред. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир : ПП "Рута", 2004. – 460 с.
26. Тим, хто не нехтує законом. Контроль, ревізія та аудит у комерційних банках України / Г. Г. Мумінова-Савіна, В. М. Кравець, О. А. Мазур та ін. – К. : Факт, 2001. – 448 с.
27. Усач Б. Ф. Контроль і ревізія : підручник / Б. Ф. Усач. – 4-е вид., стер. – К. : Знання – Прес, 2002. – 253 с.

